

MAGDALENA PARTYKA

Kilka listów Franciszka Zabłockiego do Marcina Poczobuta

<https://doi.org/10.51554/SLL.21.51.07>

ANOTACJA. Marcin Poczobut-Odlanicki jako rektor Akademii Wileńskiej otrzymywał wiele listów. Sześć spośród wielkiej ich liczby odnaleziono w Bibliotece Wróblewskich w Wilnie. Są to niepublikowane dotąd pisma Franciszka Zabłockiego do Marcina Poczobuta z lat 1789–1791. Autorka artykułu prezentuje je Czytelnikom i opatruje komentarzem. Ich nadawca, Franciszek Zabłocki znany lepiej jako poeta i komediopisarz był też urzędnikiem Komisji Edukacji Narodowej. Pisał do Poczobuta w różnych sprawach dotyczących szkół i stanu akademickiego w Wielkim Księstwie Litewskim, m. in. w sprawie kupna teodolitu dla Akademii, funkcjonowania szkoły w Podubisiu, zatrudnienia w Szkole Głównej Litewskiej Augustyna Tomaszewskiego.

SŁOWA KLUCZOWE: Szkoła Główna Litewska; Marcin Poczobut; Franciszek Zabłocki; Komisja Edukacji Narodowej; Augustyn Tomaszewski; szkoła w Podubisiu.

Marcin Poczobut-Odlanicki był rektorem Akademii Wileńskiej w latach 1780–1799. Jego korespondencja z tego czasu jest rozproszona¹, podobnie jak źródła rękopiśmienne do dziejów Komisji Edukacji Narodowej, choć opracowań dotyczących tej instytucji mamy całkiem sporo². Prezentowane

¹ Korespondencja Marcina Poczobuta znajduje się m.in.: w Bibliotece Jagiellońskiej, w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego; por. Irena Szybiak, *Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim*, Wrocław [i inni]: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1973, s. 118–126.

² Spośród najważniejszych wymienić można: Teodor Wierzbowski, *Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie*, t. 1–39, 1901–1915; Idem, *Komisja Edukacji Narodowej*

tutaj listy otrzymał rektor Poczubut od Franciszka Zabłockiego. Poeta i komediopisarz był wówczas protokolantem, także jednym z trzech najważniejszych urzędników KEN³. Zdaniem Tomasza Chachulskiego, choć wydaje się, że większość dokumentów Zabłockiego powinna znajdować się w Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego, poszukując pism urzędnika krakowskiej kancelarii KEN, warto uwzględnić zasoby bibliotek wileńskich⁴. Rzeczywiście, oto sześć listów Zabłockiego do rektora Szkoły Głównej Litewskiej przechowywanych jest w Bibliotece Wróblewskich w Wilnie pod sygnaturą F7-1841. Na pierwszej karcie rękopisu znajduje się okrągła pieczęć tej biblioteki z sygnaturą 1841.T-XXVIII. Skąd wzięły się w Wilnie, nie wiadomo. Być może papiery po Zabłockim przewiózł tam lub do Jaszun Jan Śniadecki⁵.

Listy, o których mowa, pochodzą z roku 1789 (dwa) i 1791 (cztery). Tylko dwa ostatnie są powiązane treściowo – dotyczą zatrudnienia Augustyna Tomaszewskiego na katedrze teologii w Szkole Głównej Litewskiej. Pozostałe pisma przedstawiają różne sprawy między KEN a rektorem. Szkoły Główne – Koronna i Litewska – na mocy *Ustaw*⁶ z 1783 r. sprawowały pieczęć nad szkołami niższych szczebli. Nauczyciele tworzyli stan akademicki, a na ich czele stał rektor. Był on odpowiedzialny za wszelkie sprawy dotyczące powierzonych mu szkół i miał obowiązek dostarczać Komisji sprawozdania i raporty z ich działalności.

1773–1793: *Monografia historyczna*, t. 1, Warszawa: Drukarnia i Litografia Jana Cotty, 1911; Józef Lewicki, *Bibliografia druków odnoszących się do Komisji Edukacji Narodowej, pierwszego w Europie Ministerstwa Oświaty*, Lwów: Nakładem Księgarni Bernarda Połanieckiego, 1907; Stanisław Tync, *Komisja Edukacji Narodowej. Wybór źródeł*, Wrocław: Wyd. Ossolineum, 1954; *Komisja Edukacji Narodowej. Kontekst historyczno-pedagogiczny*, pod redakcją Katarzyny Dormus, Bożeny Popiołek, Agnieszki Chłosty-Sikorskiej, Ryszarda Ślęczki, (*Biblioteka Współczesnej Myśli Pedagogicznej*, t. III), Kraków: Wydawnictwo Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2014; Stanisław Janeczek, *Komisja Edukacji Narodowej. Studia i szkice z dziejów polskiej kultury intelektualnej*, red. naukowy Anna Starościc, Lublin: TN KUL, 2018.

³ Zob.: Janina Pawłowiczowa, „Franciszek Zabłocki (1752–1821)”, in: *Pisarze polskiego oświecenia*, pod red. Teresy Kostkiewiczowej i Zbigniewa Golińskiego, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992, s. 688.

⁴ Tomasz Chachulski, „O kłopotach urzędników, czyli trzy listy Franciszka Zabłockiego do Jana Śniadeckiego, sekretarza Szkoły Głównej Koronnej w Krakowie, w sprawach służbowych”, in: *Seminaria bielańskie. Prace ofiarowane Profesor Teresie Kostkiewiczowej*, red. Tomasz Chachulski, Dorota Kielak, Magdalena Ślusarska, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2015, s. 487.

⁵ Taką hipotezę stawia Tomasz Chachulski. *Ibid.*, s. 487.

⁶ Zob. *Ustawy*, w: *Komisja Edukacji Narodowej*, oprac. Stanisław Tync, *op. cit.*, s. 561–723.

Korespondencja mieści się na dwunastu kartach o rozmiarach 23,6 x 19,1 cm. Przeważnie zapis jest jednostronny, na odwrocie widnieją dopiski autora zawierające jego nazwisko i datę powstania pisma. Na pierwszej i przedostatniej karcie widnieje wspomniana już pieczęć biblioteki. Karty są ponumerowane cyframi arabskimi – najpewniej ręką bibliotekarza.

Opracowując listy, przyjęto następujące zasady transkrypcji: zmodernizowano ortografię, dostosowując do współczesnych zasad pisownię małych i wielkich liter, łączną i rozdzielną, litery *i, j*, oddając przez *i, j, y*, redukując podwójne spółgłoski w wyrazach obcego pochodzenia (*kommissya* → *komisya*, *tabella* → *tabela*, *kommunikować* → *komunikować*), a także doprowadzono do dzisiejszej postaci końcówki fleksyjne wyrazów obcego pochodzenia czytanych niegdyś ze wzdłużeniem (*rezolucya* → *rezolucja*). W nawiasach kwadratowych podano rozwinięcie niektórych stosowanych przez Zabłockiego skrótów.

1.

Jaśnie Wielmożny Mci Dobrodzieju!

Pismo przyłączone jako do oświecenia obywatelskiego zdadne, a zatym edukacji użyteczne, osądziła Komisja zalecić, aby na szkoły wszystkie rozesłane i do wiadomości nauczycieli podane było – myślą jest Komisji, iż przysłużą się profesorowie dobru pospolitemu, kiedy z uwag i wiadomości, które w miejscach mieszkania swego mieć mogą, udzielić ich zechcą do wydoskonalenia więcej jeszcze artykułów tabeli ułożonej od świątłego i gorliwego obywatela, a na sejm terazniejszy posła braclawskiego, J. W[ielmożnego] Moszyńskiego, sekretarza W[ielkiego] Księ[stwa] Lit[ewskiego]. Dopełniwszy w tym wolą Komisji, mam honor polecić mnie wysokim względom i oświadczyć najpowniejsze uszanowanie, z którym jestem

Jaśnie Wielmożnego MWPana Dobrodzieja najniższym sługą

Franciszek Zabłocki

Z Warszawy d. 8 kwietnia 1789 roku

Tabele uwzględniały sprawy finansowe KEN, obsadę etatów w poszczególnych szkołach, niekiedy notowano w nich staż zawodowy nauczycieli, było miejsce na uwagi i zalecenia⁷. „Świątły i gorliwy obywatel”, o którym pisze Zabłocki,

⁷ Zob. Tadeusz Mizia, *Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej (1786–1794)*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1969.

Fryderyk Józef Moszyński (1737–1817), poseł braclawski, Sekretarz Wielki Litewski, wspominał o tym, że przygotowane przez niego „tabele statystyczne” są gotowe, podczas sesji sejmowej 9 marca 1789 roku⁸. W protokołach posiedzeń Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych pod datą 3 kwietnia tegoż roku znajdujemy taką notatkę:

3 kwietnia – prezydujący Potocki, nieobecny Narbutt. Czytana Mechanika. Zabłocki z woli Komisji i za wiadomością Towarzystwa odebrał zlecenie przesłać do Szkół Głównych Koronnej i Litewskiej tabelę okazującą proporcję między województwami miast, wsi, dymów i podatków oraz intrat stałych z soli dwóch prowincji koronnych, nie łącząc cła, tabaki, stempla, loterii i innych przypadkowych, dla przesłania jej przez ręce wizytatorów szkół narodowych.⁹

Po pięciu dniach Zabłocki wysyłał list do Marcina Poczobuta.

2.

Die 30 9-bri [Novembris] 1789 roku z Warszawy

Jaśnie Wielmożny Mci Dobrodzieju!

J[lego] Królewska Mość raczył komunikować Komisji excerptu z listu swego względem instrumentu *Théodolite* zwanego, a Komisja rozkazała mi przesłać go tak Szkole Głównej Koronnej, jak i Litewskiej – co do przypisu ręką własną J[aśnie] O[święconego] Ksi[ęcia] Imci Prymasa, mniemam, że mu dała powód rezolucja królewska ze Straży, obwieszczająca Komisji o jej obowiązkach względem Straży, którą zapewne na przyszlą pocztę będą miał zlecenie przesłać JW. Panu Dob[rodziejowi] i Szk[ole] Gł[ównej] Kor[onnej]. Zostaję z głębokim uszanowaniem i respektem

Jaśnie Wielmożnego Mci Pana najniższym sługą

Fr. Zabłocki

Teodolit to narzędzie hydrauliczne do mierzenia kątów pionowych i poziomych. Prawdopodobnie Poczobut chciał mieć ten instrument w Szkole Głównej, gdzie prowadził prężnie działający zakład astronomiczno-fizyczny.

⁸ Zob. *Głos JW. Moszyńskiego Sekretarza W.W.X.Lit. Posła Braclawskiego miany na sesji sejmowej dnia 9 marca 1789 roku*, Warszawa: [s. n.], [s. l.], 1789.

⁹ *Protokoły posiedzeń Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych 1775–1792*, wydał Teodor Wierzbowski, Warszawa: Druk Piotra Laskauera i S-ki, 1908, s. 98.

Stanisław August darzył Marcina Poczobuta uznaniem. W Sali Rycerskiej na Zamku Królewskim monarcha wyeksponował popiersia Heweliusza, Kopernika, Naruszewicza i właśnie Poczobuta.

3.

Monseigneur

Mimo najżywszą chęć dopełnienia rozkazów JWWM Pana Dobr[odziej]a w przyspieszeniu sesji końcem pozyskania rezolucji Komisji, dla ważnych nader zatrudnień osób też Komisją składających, nie mogłem im dosyć uczynić. Sesja ma być dopiero złożona 6 currentis¹⁰, z którą co wypadnie, nie omieszkam przesłać JWWM Panu D[obrodzie]jowi. Zostaję z wysokim poważaniem i najpowinniejszym uszanowaniem
Jaśnie Wielmożnego WMPana D[obrodzie]ja najniższym sługą

Fr. Zabłocki

Die 2 Martii 1791 z Warszawy

To najbardziej tajemniczy z sześciu listów Zabłockiego. Protokoły z zimowiosennych miesięcy 1791 r. nie dają odpowiedzi, o co mógł prosić Zabłockiego Poczobut. Być może przyniosą ją nowe badania korespondencji rektora. Uwagę zwraca zwrot do adresata, inny niż w pozostałych listach: *Monseigneur*. Wydaje się, że stosując go, Zabłocki przekracza strategię komunikacyjną właściwą dla korespondencji mającej wymiar publiczny. Byłby to kolejny dowód na to, że poeta, dramaturg nie poddaje się całkowicie rygorystycznym normom stylu urzędowego¹¹.

4.

Jaśnie Wielmożny M[oś]ci Dobrodzieju!

Komisja Cywilno-Wojskowa Repartycji Szawelskiej¹² podała notę Komisji naszej *cum annexis*, z których pokazuje się, iż ona kazała bazylianom w Podu-

¹⁰ *Currentis* – bieżącego miesiąca.

¹¹ Tomasz Chachulski pisze, że: „Zabłocki był szczególnym urzędnikiem, a jego listy nie należały do najuprzejmiejszych”. Por. Tomasz Chachulski, „O kłopotach urzędników...”, in: *op. cit.*, s. 488.

¹² Komisje Porządkowe Cywilno-Wojskowe były jednostkami administracji terenowej w Wielkim Księstwie Litewskim. Powstały w okresie Sejmu Wielkiego. Ich kompetencje były rozległe i dotyczyły spraw gospodarczych, porządkowych, sędziowskich. Powierzono im także troskę o funkcjonowanie szkół parafialnych. Zob. Jerzy Gordziejew, *Komisje Porządkowe Cywilno-Wojskowe Wielkiego Księstwa Litewskiego w okresie Sejmu Czteroletniego (1789–1792)*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010, s. 23–24.

bisiu otworzyć szkoły publiczne, że gdy potym bazylianie z przyczyn w nocie niewyrażonych, ale łatwych do domyślenia się (iż nieprawnie, bo bez wiadomości Szkoły Głównej i pozwolenia Komisji je otworzyli), kontynuować dalszych nauk nie chcą, powtórnie im dopełnienie rozkazów swoich zaleciła, kończy też Komisja Szawelska wołę swoją żądaniem, aby Komisja jeszcze na to dać raczyła zezwolenie. Doczytasz się JWWMPan Dob[rodziej] w odpowiedzi naszej, iż się referujemy do zasięgnięcia wiadomości od przesławnej Szkoły Głównej W[ielkiego] K[sięstwa] Lit[ewskiego]o i informacji, czy która będzie determinować Komisją *ad affirmativam aut negativam*. Będę tedy czekał łaskawej i rychłej w tym interesie JWWMPana Dobr[obrodzieja] odpowiedzi, ale tak autentycznej, żebym ją na sesji mógł produkować. Przyłączam i drugą rezolucją dawniej wyszłą względem ksiązek od drukarni bibliotekom winnych, w którą *per appendicem* weszła i Szkoła Gł[ówna] Lit[ewska]. Mnie samego polecam szanownej łasce Pańskiej

Jaśnie Wielmożnego WMPana Dobrodzieja najniższy sługa

Fr. Zabłocki

Die 4 Junii 1791 z Warszawy

Jak wiadomo Komisja Edukacji Narodowej właściwie od początku swojej działalności przejmowała zwierzchnictwo nad szkołami i dbała o nie zarówno w sprawach organizacji, jak i programu nauczania. W roku 1783 Komisja ustaliła sieć szkół, która nie uległa zmianom do końca istnienia KEN. W Koronie było łącznie czterdzieści trzy placówki (akademickie, pijarskie, bazylikańskie i inne), a w Wielkim Księstwie Litewskim – trzydzieści¹³. Szkoła bazylianów w Podubisiu, niewielkim miasteczku na północy Litwy, w okręgu szawelskim, powstała w 1773 r. jako szkoła parafialna, choć nauczano w niej retoryki, gramatyki i syntaksy. Działała jednak bez pozwolenia Komisji, o które bazylianie starali się bezskutecznie od 1786 roku¹⁴. Komisja nie chciała pozbawiać się głównego wpływu na jakość szkolnictwa, a ponadto nie uważała bazylianów

¹³ Irena Szybiak, „Sieć szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej”, w: *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*, pod red. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej, Wrocław [i inni]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1973, s. 267.

¹⁴ Zob. Maria Piđłypczak-Majerowicz, *Bazylianie w Koronie i na Litwie. Szkoły i książki w działalności zakonu*, Warszawa-Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986, s. 134.

za odpowiednio wykształconych do prowadzenia szkół. W protokole z posiedzenia Komisji 3 kwietnia 1786 r. wyjaśniano:

[...] mało pożytku odniosłaby publiczność krajowa ze szkół i najliczniej rozmnożonych, których by profesorowie z powołania innymi zajęci czynnościami, a nie dość mający czasu i sposobności do formowania siebie samych zdalnie do urzędu nauczycielskiego [...] próżny by tylko zawód obywatelom i edukacji uczynili.¹⁵

Nieco później, w latach 1788–1790, posłowie składali na sejmach projekty oddania kontroli nad szkołami komisjom cywilno-wojskowym i porządkowym¹⁶. W 1790 r. szkoła w Podubiesiu stała się szkołą powiatową. Jak odpowiedział Marcin Poczobut na prośbę Zabłockiego o opinię w sprawie – nie wiemy. Można przypuszczać, że nie zamierzał zamykać szkoły. Źródła podają, że dopiero w 1832 r. bazylianie przestali nią zarządzać i nastąpiła laicyzacja placówki. Kres jej istnienia natomiast przypada na rok 1835¹⁷.

5.

Jaśnie Wielmożny Mci Dobrodzieju!

Przesyłając do Szk[óły] Gł[ównej] W[iekiego] Ks[ięstwa] Lit[ewskiego] rezolucję pozwalającą JP[an]u Stroynowskiemu bawienia tu w Warszawie razem ze zlecenia Komisji, mam honor upraszać JWWM. Pana Dob[rodzieja] o informację w następującej okoliczności. Raczysz JWWM. Pan Dob[rodziej] przypomnieć sobie rezolucję Komisji pod dniem 30 miesiąca października roku przeszłego względem wiceprofesora katedrze teologii wyrokiem zapadło JMci, którą Szkoła Główna obowiązana była a 1 *O[cto]bris anni currentis* upatrzeć i obmyślić osobę do tego zdatną. Zachodzą tu poważne interesowania się i naglenia o uskutecznienie tej przeszłorocznej rezolucji, a przy tym naleganiu i drugie także nader ważne instancje za JP. Tomaszewskim bazylianem, którego ani znam nawet. Interes tedy ten o

¹⁵ Cytat za: Irena Szybiak, *Siec szkół średnich...*, s. 268.

¹⁶ Irena Szybiak, Fijałkowski Adam (współautorstwo) „Nauczyciele szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim”, w: *Szkoła, nauczyciel, wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. naukowa Janina Kamińska, Adam Fijałkowski, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2016, s. 293–294.

¹⁷ Zob. Maria Pidłypczak-Majerowicz, *op. cit.*, s. 134.

dwa opiera się punkta: to jest o osobę i o pensję. Czy JP. Tomaszewski przypadnie do aprobacji Szkoły Głównej? Lubo ma za sobą świadectwa bardzo przychylne; i skąd mu pensja obmyślona będzie. Czekam z uszanowaniem łaskawej odpowiedzi.

Jaśnie Wielmożnego Mci Pana Dobrodzieja najniższy sługa

Fr. Zabłocki

Die 8 8-bri 1991 roku

JW. Poczobut Rektor Szk. Gł. Lit.

6.

Jaśnie Wielmożny Mci D[obrodzie]ju!

Interes JP[an]a Tomaszewskiego tak jak był ustanowiony przez JWWP[an]a D[obrodzie]ja przedłożyłem Komisji. Skoro tamci dwaj wiceprofesorowie jeszcze nie są obrani z przyczyny niedostateczności funduszu, więc JP wiceprofesor teologii musi swojej oczekiwać pory. Zdaje się jednak, że przestawna Szkoła Główna może w doczekanej tej porze nie zapomni i o wiceprofesorze, o którym wzmianka, ile gdy JP. Tomaszewski bazylian tak poważne jak jest Jaśnie Pana Dja ma ku sobie przyzwoitej nauki i dobrych przymiotów zaświadczenie. Tymczasem ja ten interes wkładam w tekę, jeżeli mi go znowu jakie mocne interesowanie się wyjąć nie każe. Zostaję z najpowinniejszym uszanowaniem i respektem

JWWM Pana Dobrodzieja najniższym sługą

F. Zabłocki

Die 2 9-bri 1991 roku

Marcin Poczobut powołał Augustyna Tomaszewskiego (1759–1814) na stanowisko wiceprofesora Katedry Teologii Dogmatycznej Szkoły Głównej Litewskiej na początku 1792 r. Zgodnie z życzeniem Tomaszewskiego rektor uzyskał zgodę na zatrudnienie go w miejscu jego poprzedniej pracy – w szkole bazylianów w Żyrowicach, gdzie był nauczycielem matematyki¹⁸. Jako wiceprofesor teologii Tomaszewski pracował do 1799 r., kiedy to postarał się o funkcję bibliotekarza Szkoły Głównej, wygrywając konkurs z Franciszkiem Karpińskim (1741–1825)¹⁹.

¹⁸ Zob. Janina Kamińska, *Universitas Vilnensis 1793–1803. Od szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego do Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego*, Pułtusk-Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2012, s. 129.

¹⁹ *Ibid.*, s. 130–131.

Przedstawione powyżej listy do Marcina Poczobuta – przez rozproszenie w czasie i jednostronność komunikatu – mogą wydawać się zaledwie garstką przypadkowo zebranych i niedokładnie opowiedzianych faktów. Jednocześnie niesłuszne byłoby pominięcie ich pośród wielu innych świadectw działalności Poczobuta. Kolejny rektor Akademii Wileńskiej – Jan Śniadecki – podkreślał, że praca jego poprzednika miała kluczowe znaczenie dla istnienia wileńskiego ośrodka w latach dziejowej burzy. Śniadecki pisał, że Poczobut był tym, „któremu winien Uniwersytet ratunek w najtrudniejszych kraju przygodach, astronomia swe w kraju zaszczerpienie, chwałę i świetność...”²⁰. Niech zatem publikowane tu listy będą częścią spuścizny rektora Marcina Poczobuta oraz świadkami historii KEN i jej urzędnika – Franciszka Zabłockiego.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Żywot uczony i publiczny Marcina Odlanickiego Poczobuta. Czytany na publicznym posiedzeniu Imperatorskiego Wileńskiego Uniwersytetu przy zamknięciu rocznego biegu nauk dnia 30 czerwca r. 1810 przez Jana Śniadeckiego tegoż Uniwersytetu rektora i astronoma, Wilno: Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1810.

OPRACOWANIA

CHACHULSKI TOMASZ, „O kłopotach urzędników, czyli trzy listy Franciszka Zabłockiego do Jana Śniadeckiego, sekretarza Szkoły Głównej Koronnej w Krakowie, w sprawach służbowych”, in: *Seminaria bielańskie. Prace ofiarowane Profesor Teresie Kostkiewiczowej*, red. Tomasz Chachulski, Dorota Kielak, Magdalena Ślusarska, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2015, s. 487–500.

Głos JW. Moszyńskiego Sekretarza W.W.X.Lit. Posła Braclawskiego miany na sesji sejmowej dnia 9 marca 1789 roku, Warszawa: [s. n.], 1789.

GORDZIEJEW JERZY, *Komisje Porządkowe Cywilno-Wojskowe Wielkiego Księstwa Litewskiego w okresie Sejmu Czteroletniego (1789–1792)*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010.

JANECZEK STANISŁAW, *Komisja Edukacji Narodowej. Studia i szkice z dziejów polskiej kultury intelektualnej* red. naukowy Anna Starościc, Lublin: TN KUL, 2018.

---

²⁰ *Żywot uczony i publiczny Marcina Odlanickiego Poczobuta. Czytany na publicznym posiedzeniu Imperatorskiego Wileńskiego Uniwersytetu przy zamknięciu rocznego biegu nauk dnia 30 czerwca r. 1810 przez Jana Śniadeckiego tegoż Uniwersytetu rektora i astronoma*, Wilno: Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1810, s. 4.

- KAMIŃSKA JANINA, *Universitas Vilnensis 1793–1803. Od Szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego do Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego*, Pułtusk-Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2012.
- Komisja Edukacji Narodowej. Kontekst historyczno-pedagogiczny*, pod redakcją Katarzyny Dormus, Bożeny Popiołek, Agnieszki Chłosty-Sikorskiej, Ryszarda Ślęczki, (*Biblioteka Współczesnej Myśli Pedagogicznej*, t. III), Kraków: Wydawnictwo Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2014.
- LEWICKI JÓZEF, *Bibliografia druków odnoszących się do Komisji Edukacji Narodowej, pierwszego w Europie Ministerstwa Oświaty*, Lwów: Nakładem Księgarni B. Połanieckiego, 1907.
- MIZIA TADEUSZ, *Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej (1786–1794)*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1969.
- PAWŁOWICZOWA JANINA, „Franciszek Zabłocki (1752–1821)”, in: *Pisarze polskiego oświecenia*, pod red. Teresy Kostkiewiczowej i Zbigniewa Golińskiego, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992, s. 682–714.
- PIDŁYPCZAK-MAJEROWICZ MARIA, *Bazylianie w Koronie i na Litwie. Szkoły i książki w działalności zakonu*, Warszawa-Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986.
- Protokoły posiedzeń Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych 1775–1792*, wydał Teodor Wierzbowski, Warszawa: Druk Piotra Laskauera i S-ki, 1908.
- SZYBIAK IRENA, Adam Fijałkowski (współautorstwo), „Nauczyciele szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim”, in: *Szkoła, nauczyciel, wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. naukowa Janina Kamińska, Adam Fijałkowski, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2016, s. 291–314.
- SZYBIAK IRENA, „Sieć szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej”, in: *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*, pod red. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej, Wrocław [i inni]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1973, s. 259–268.
- SZYBIAK IRENA, *Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim*, Wrocław [i inni]: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1973.
- WIERZBOWSKI TEODOR, *Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie*, t. 1–39, 1901–1915.
- WIERZBOWSKI TEODOR, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1793: Monografia historyczna*, t. 1, Warszawa: Drukarnia i Litografia Jana Cotty, 1911.

Keli Franciszeko Zabłockio laišškai Martynui Počobutui

S a n t r a u k a

Straipsnyje pristatomi šeši Franciszeko Zabłockio laišškai Martynui Počobutui, rašyti 1789–1791 m., rasti Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Iki šiol jie nebuvo publikuoti. Franciszekas Zabłockis, gerai žinomas kaip poetas ir komedijų autorius, taip pat buvo Edukacinės komisijos tarnautojas. Jis rašė Počobutui įvairiais klausimais, susijusiais su mokyklomis ir akademinės bendruomenės padėtimi Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, nes remiantis Tautinės edukacinės komisijos nuostatais mokyklos buvo pavaldžios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausiosios mokyklos rektoriui, o jis buvo įpareigotas teikti Komisijai ataskaitas apie jų veiklą.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausioji mokykla; Martynas Poczobutas-Odlianickis, Franciszekas Zabłockis; Tautinė edukacinė komisija.

Several Letters from Franciszek Zabłocki to Marcin Poczobut

S u m m a r y

This article presents six previously unpublished letters from Franciszek Zabłocki to Marcin Poczobut written between 1789 and 1791 and found in the Wróblewski Library in Vilnius. Franciszek Zabłocki, better known as a poet and comedy writer, was also an official at the Commission of National Education. He wrote to Poczobut on various matters concerning schools and the situation of the academic community in the Grand Duchy of Lithuania, because Poczobut was the rector of the Principal School of the Grand Duchy of Lithuania and, under the Law of the Commission of National Education, managed schools and was obliged to report to the Commission on their work.

KEYWORDS: Principal School of the Grand Duchy of Lithuania; Marcin Poczobut; Franciszek Zabłocki; Commission of National Education.

Gauta: 2021 04 07

Priimta: 2021 06 08